

ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглянуто використання фразеологізмів у засобах масової інформації; розкрито роль стійких словосполучень у побудові газетного тексту як одного із засобів комунікативного впливу на читача.

Ключові слова: засоби масової інформації, фразеологізми, публіцистичний стиль, стійкі словосполучення.

Abstract

The article deals with the use of phraseologisms in the media; The role of persistent phrases in the construction of newspaper text as one of the means of communicative influence on the reader is revealed.

Keywords: media, phraseology, journalistic style, persistent phrases.

Фразеологічні одиниці містять у собі велику силу експресії та емоційної наснаги, вони здавна вважаються однією із специфічних рис кожної мови. Сьогодні їх досить часто використовують у вираженні певних емоцій у творах публіцистичного стилю. Зацікавленість науковців вивченням розмаїття вживання фразеологізмів у друкованих ЗМІ не втрачає своєї актуальності. Про це свідчать публікації багатьох українських мовознавців (Н. Третяк, О. Тараненко, О. Стишов, Л. Савицька, О. Мокієнко та ін.). Вивчення фразеологізмів на заняттях з української мови як іноземної досліджували у працях [1, 2, 3]. Фразеологічні засоби української мови, джерела, ознаки фразеологізмів уживання їх у різних стилях відображено в такій навчально-методичній літературі [4-8].

Мета статті – розглянути функціонування фразеологізмів у засобах масової комунікації; розкрити роль стійких словосполучень у побудові газетних текстів.

Фразеологізм – це відтворювана мовна одиниця з двох чи більше компонентів, стійка за структурою і цілісна за значенням. Фразеологізми вживають у різних стилях української мови. Переважають розмовно-побутові фразеологізми: *висіти на телефоні* – довго розмовляти по телефону; *сісти в калюжу* – зазнати невдачі, опинитися в безглуздому, незручному становищі; *байдики бити* – ледарювати; *милити шию* – висловлювати догану комусь, ляяти когось; *кидати перла перед свиньми* – говорити що-небудь людям, які не можуть цього зрозуміти; *ні в тин ні в ворота* – недоречно, не до ладу [4, с. 34]. Усі фразеологізми поділяються на фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення.

Фразеологічні зрощення – це стійкі неподільні словосполучення, зміст (значення) яких не виводиться із значень слів, що входять до фразеологізму: *розводити антимонії, дати драла, врізати дуба, не до солі, точити яси*. Семантичне злиття в таких фразеологізмах пояснюється наявністю застарілих, незрозумілих слів: *притча во язицех, темна вода в облацех*. Фразеологічні зрощення за семантикою найближчі до окремого слова: *живе на широку ногу* (живе заможнo).

Фразеологічні єдності також семантично неподільні і цілісні, але в них цілісна семантика частково мотивована значеннями слів, що становлять фразеологізм: *закинути вудку, тягнути лямку, мілко плавати, покласти на полицю, товкти воду в ступі*.

Фразеологічні єдності не мають такого міцного поєднання слів, як зрощення. Якщо фразеологічні зрощення неможливо поповнювати іншими компонентами, то у фразеологічних єдностях це іноді допускається: *зітерти в порошок (зітерти в дрібний порошок)*, але не можна у зрощенні – *врізати високого (чи зеленого) дуба*.

Фразеологічні сполучення – такі стійкі мовні звороти, у яких один із компонентів має самостійне значення, що конкретизується в постійному зв'язку з іншими словами. Так, наприклад, слово *брати* утримує своє лексичне значення, але у поєднанні з різними іменниками виявляє конкретні значення єдиного цілого фразеологізму: *нічого в рот не брати* (нічого не їсти), *брати рушники* (свататися),

брати гору (перемагати когось/щось); *брати близько до серця* (болісно переживати що-небудь); *брати на глум* (глузувати) тощо [5, с. 80-81].

У структуруванні газетного тексту значну роль відіграють фразеологізми. Розглянемо їх.

Ахіллесова п'ята – вразливе місце. «Однозначно стверджую, що без України вони цю проблему, яка стала їх «ахіллесовою п'ятою», ніяк не вирішать» («День», 28.02.2020).

Чхати на когось – ставитися неухважно до когось. «Хоча Помпео приїздив і за два дні говорив, що американцям начхати на Україну.» (Цензор.НЕТ, 09.03.2020)

Казнокради - крадії казни. «За останні роки було дуже багато урядів: уряд технократів, уряд «казнокрадів», «уряд порятунку», уряд «міцних господарників», «уряд порятунку міцних господарників» », - розповів в цей вівторок президент в Раді.» («День, 21.02.2019)

Як від землі до неба – далеко. «Проте за чотири роки його головування люди зрозуміли, що від слова до діла, як від землі до неба.» (Моя газета, 28.07.2013)

Без царя в голові - так кажуть про дурну, недалеко людину. «Нерідко трон займали царя «без царя в голові»» (Вільне життя, 22.06.2013)

Мов під землю провалитися – пропасти, зникнути. «Але ця організація немов під землю провалилась» (Вільне життя, від 07.09.2012)

Як собака бреше – казати неправду. «Брехню точе, обмовляє, неначе собака бреше» (Вільне життя, 06.07.2012).

Викачати (випити) всі соки – виснажити когось. «Таке враження, що з міста викачали всі соки і гроші» – кажуть мені жителі Дніпра» (інтернет-газета «Про все», 13.05.2019).

У газеті «Україна молода» знаходимо: «Тим часом в Україні торрент-ресурси ростуть, **як гриби після дощу**». «**Хоч стій, хоч падай**». «Тому вона вимагає перевірити якість Державного реєстру виборців, бо там нібито є «мертві душі»...». «Блискуча збірна Сполучених Штатів завдяки дублю захисника Брайана Рафальськи із «Детройта» вчора вранці перемогла канадців і **сплутала всі карти** організаторам.....». «...Юлія Володимирівна зробила **хід конем**». «**На щиті**» наші поверталися з американського континенту в 2002 році – із Солт-Лейк-Сіті». «**Під гарячу руку** родоначальником хокею потрапили німці, у ворота яких канадці закинули аж вісім шайб». «Не менш ніж **на сьомому небі** від щастя перебувають «янки». «Найбільше **перепадає на горіхи** збірній Росії». «У Дарфурі **закопують сокиру війни**». «Тоді уже не виникає ніяких бажань **навішувати «усіх собак»** на школу». «Утім **манною небесною** у вигляді 14 млн. грн. державний канал розпоряджається, м'яко кажучи, не належним чином».

Висновки

Отже, фразеологізми набагато виразніше, ніж окремі слова, розподіляються в певних структурно-функціональних стилях, виявляючи свою належність до кожного з них, а також до сфери усного чи писемного мовлення, мають більш яскраве експресивне чи емоційне забарвлення. Фразеологізми використовують, на мою думку, щоб виразити ставлення мовця(журналіста) до людини або її дій, додавши емоційного наповнення; описати почуття людини влучними словами; описати ставлення до явища, події, ситуації. Все це фразеологізми дозволяють зробити з певним емоційним забарвленням та яскравими порівняннями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азарова Л.С., Горчинська Л.В., Пустовіт Т.М. Особливості вивчення фразеологізмів у викладанні української мови як іноземної / «Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації». – Херсон. – Том 30 (69) №4, 2019. – С. 4 – 6.
2. Азарова Л.С., Горчинська Л.В., Пустовіт Т.М. Використання мультимедійних технологій у вивченні фразеологізмів на заняттях з української мови як іноземної / Закарпатські філологічні студії. – Ужгород. – 2020. – Випуск 13. – С.15 – 23.
3. Азарова Л.Е., Горчинская Л.В. Фразеологизмы как аспект изучения лексики иностранными студентами / Закарпатські філологічні студії. – Ужгород. – 2019. – Випуск 11. – Том 1. – С. 61 – 67.
4. Азарова Л.С. Професійне спілкування науково-технічних працівників / Азарова Л. С., П'яст Н. Й., Іванець Т. Ю. // Навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2008. – 189 с.
5. Азарова Л.С. Українське ділове мовлення. Частина I. / Азарова Л. С., П'яст Н. Й. // Вінниця: УНІВЕРСУМ – Вінниця, 2007. / МОНУ 232 с.
6. Азарова Л.С. Українська мова за професійним спрямуванням у таблицях і схемах: навч. посібник / Азарова Л. С., Л.А. Радомська, А.С. Стадній. – Вінниця : ВНТУ, 2018. – 176 с.

7. Азарова Л.Є. Українська мова професійного спілкування. Практичний курс. Частина I. / Азарова Л. Є., П'яст Н. Й. // Навчальний посібник. – Вінниця: ВНТУ, 2006. – 126 с.
8. Азарова Л.Є. Українська мова професійного спілкування (Навчальний посібник дистанційного навчання). Стационар. / Азарова Л. Є., Цимбал О.А. // Навчальний посібник, електронна версія, внесено до системи дистанційного навчання Learning Server. – Вінниця: ВНТУ, 2008. – 347 с.

Азарова Лариса Євстахіївна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kmz2427@gmail.com

Семенець Марія Дмитрівна – студент групи 2КН-19б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: mary16sem@gmail.com

Azarova Larisa Yevstahievna – Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kmz2427@gmail.com

Semenets` Mariya Dmytrivna – student group 2CS-19b, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: mary16sem@gmail.com